

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Hanna Wróblewska

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

odpowiadając na interpelację nr 5714 posała Grzegorza Adama Płaczka z 29 października 2024 roku w sprawie Instytutu Polskiego i Muzeum im. gen. Sikorskiego w Londynie, uprzejmie proszę o przyjęcie następujących wyjaśnień.

Instytut Polski i Muzeum im. gen. Sikorskiego w Londynie (dalej jako: IPMS) jest instytucją powołaną w celach związanych z realizacją polskiego interesu publicznego w warunkach emigracji politycznej. Powołanie tej instytucji ściśle wiąże się z kontekstem historycznym. IPMS jest instytucją prywatną, ale jej działalność stanowić miała kontynuację działań polskich władz publicznych działających na emigracji w dziedzinie dokumentacji oraz badań i popularyzacji historii Niepodległej Polski. Z tego też względu polskie organy publiczne, cywilne i wojskowe, przekazały tym instytucjom swoje zasoby. Przekazanie tych bezcennych zbiorów nastąpiło na podstawie stosownych aktów prawnych wydanych przez organy władzy publicznej na wychodźstwie, w tym Prezydenta Rzeczypospolitej oraz Radę Ministrów. Następnie, przez kolejne dekady, zbiory te były rozbudowywane w wyniku łączenia poszczególnych polskich instytucji i ich zbiorów oraz darowizn – od osób prywatnych, jak i polskich organizacji kombatanckich, społecznych, kulturalnych itp. Powstał w ten sposób ogromny i unikalny zasób archiwalny, obejmujący również dokumenty wytworzone przez organy Państwa Polskiego. Jednocześnie instytucje będące gestorem tych zbiorów od początku działały zgodnie z jurysdykcją brytyjską, co dotyczy zarówno form prawnych samych instytucji, jak i kwestii własnościowych, w tym dotyczących zbiorów.

Kwestia statusu prawnego zbiorów jest zatem niezwykle złożona, co wynika zarówno z relacji przepisów wydanych przez organy władz emigracyjnych oraz przyjętych ustawą o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach, jak i brytyjskich przepisów regulujących funkcjonowanie podmiotów krajowych oraz ich majątku. Dodatkowym czynnikiem jest zróżnicowanie i wielość źródeł pochodzenia poszczególnych zbiorów. Kwestia zgromadzonych w IPMS zbiorów powinna być zatem traktowana w sposób systemowy, z uwzględnieniem braku środków prawnych Ministra KiDN wobec tego brytyjskiego podmiotu oraz ogólnej polityki prowadzonej w tym obszarze przez kolejne rządy RP. W obecnej sytuacji Minister KiDN swoją rolę widzi przede wszystkim w partnerskiej współpracy z instytucjami emigracyjnymi, takimi jak IPMS, w tym we wspieraniu działań najważniejszych z punktu widzenia interesu publicznego oraz starań o to, aby zbiory były w jak największym stopniu uporządkowane, zabezpieczone oraz szeroko udostępniane w celach badawczych i popularyzatorskich.

Odnosząc się do szczegółowych zagadnień zawartych w interpelacji, uprzejmie wyjaśniam co następuje.

Ad 1.

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego nie posiada dokładnych informacji o miejscu przechowywania takich dokumentów, przy czym źródła historyczne stwierdzają, że umocowane organy państwowe i wojskowe wydały stosowne akty normatywne lub zawarły umowy. Ministerstwo zwraca jednak uwagę, że ze względów opisanych we wstępie

Informacja dotycząca zasad przetwarzania danych osobowych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz praw osób, których dane są przetwarzane została zamieszczona na stronie <http://bip.mkidn.gov.pl> w zakładce ochrona danych osobowych.

do niniejszej odpowiedzi analiza wyłącznie pierwotnych podstaw prawnych wyposażenia obecnego IPMS w zasoby o charakterze archiwaliów państwowych nie będzie wystarczającą do jednoznacznego rozstrzygnięcia kwestii praw do zasobu, którym dysponuje IPSM.

Ad 2.

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego nie ma formalnych narzędzi kontroli nad IPMS, który jest podmiotem brytyjskim i działa na podstawie prawa brytyjskiego. MKiDN współpracuje jednak z IPMS (jak również wszystkimi innymi zainteresowanymi organizacjami emigracyjnymi posiadającymi zbiory istotne dla polskiego dziedzictwa kulturowego) w związku z dofinansowywaniem zadań w ramach Programu Ministra KiDN *Wspieranie Archiwów, Bibliotek i Muzeów poza Krajem (WABiM)*. W ramach programu finansowane są różnorakie działania związane z opracowywaniem, zabezpieczaniem, digitalizacją i popularyzacją zasobów archiwalnych oraz muzealnych Instytutu.

Ad 3.

Resort kultury nie dysponuje całościową inwentaryzacją zbiorów IPMS. Instytut, jako niezależny od MKiDN podmiot prawa brytyjskiego, nie ma obowiązku przekazywania danych o zgromadzonych zbiorach. MKiDN zauważa jednak, jak zaznaczono powyżej, że dofinansowując realizację zadań w ramach Programu WABiM, w którym kilka już razy uczestniczył IPMS, zobowiązuje beneficjentów do przekazywania danych dotyczących efektów danego zadania, w tym inwentaryzacji danego zakresu zbiorów, o ile tego dotyczy zadanie.

Ad 4 i 5.

Ministerstwo nie dysponuje aktualnym audytem poziomu zabezpieczenia i ochrony przechowywanych w IPMS zbiorów. Nie dysponując narzędziami kontroli, nie może też zobowiązać Instytutu do jego przeprowadzenia. MKiDN zwraca jednak uwagę, że prace związane z polepszeniem stanu zabezpieczenia i opracowania zbiorów systematycznie postępują i obejmują kolejne części zbiorów, co jest wynikiem własnej działalności instytucji, jak i prac realizowanych z polskich środków publicznych, w tym ze środków ministra KiDN w ramach ww. programu oraz działań realizowanych bezpośrednio przez polskie podmioty publiczne, w szczególności Naczelną Dyрекcję Archiwów Państwowych. Zaznaczyć należy, że ministerstwo nie ma wpływu na kolejność i zakres realizowanych zadań, a odpowiedzialność za zabezpieczenie zbiorów ponosi ich gestor.

Ad 6.

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego jest świadome ograniczeń dostępu do archiwów i Muzeum, który odbywa się na podstawie wewnętrznego regulaminu przyjętego przez IPMS. Zasady te wynikają w szczególności z zasobów kadrowych, lokalowych i technicznych Instytutu. MKiDN wspiera działania mające na celu inwentaryzację i digitalizację oraz upublicznianie i popularyzację zbiorów, w tym archiwalnych, w szczególności finansując zadania wspierające osiągnięcie takich celów.

Ad 7.

Kolejne rządy RP nie podejmowały działań zmierzających do zmiany statusu lub lokalizacji dokumentów zgromadzonych przez IPMS. Również obecnie Ministerstwo nie planuje zmian w tym zakresie, a swoją rolę widzi przede wszystkim we wspieraniu działań skutkujących zabezpieczeniem, uporządkowaniem i udostępnianiem zbiorów zgromadzonych w Instytucie, w szczególności w celach badawczych i popularyzatorskich.

Ad 8.

Resort kultury nie planuje obecnie prowadzenia działań mających na celu zmianę statusu lub lokalizacji zasobów archiwalnych zgromadzonych przez IPMS, przy czym podejmuje działania mające na celu zabezpieczenie, digitalizację oraz zwiększenie dostępności zgromadzonych przez IPMS zbiorów – w celu ochrony polskiego dziedzictwa kulturowego i tożsamości państwowej oraz zgodnie z możliwościami stwarzanymi przez nowe technologie i współczesne standardy instytucji kultury takich jak muzea, biblioteki i archiwa.

Ad 9.

W trosce o dobro zgromadzonych poza granicami Polski zbiorów, stanowiących niejednokrotnie bezcenne zasoby polskiego dziedzictwa kulturalnego i naukowego, MKiDN pozostaje w kontakcie ze środowiskami skupionymi wokół instytucji emigracyjnych, w tym także IPMS i monitoruje pojawiające się w prasie doniesienia dotyczące ich działalności i aktualnej sytuacji. Resort kultury nie odnosi się jednak do zarzutów personalnych wobec pracowników lub zarządu Instytutu, stojąc na stanowisku, że nie może ingerować w sprawy dotyczące niezależnych i niepodległych mu podmiotów funkcjonujących, w tym przypadku, na gruncie przepisów prawa brytyjskiego. Nie posiada też instrumentów prawnych umożliwiających aktywne uczestniczenie w tego typu sporach.

Ad 10.

Jak wyżej wspomniano, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego od wielu lat wspiera działania IPMS w ramach dostępnych mechanizmów wsparcia. Z informacji posiadanych przez MKiDN, a uzyskiwanych od IPMS wynika jednak, że Instytut jest organizacją finansowo samodzielną.

Z poważaniem

z up. MINISTRA KULTURY
I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

PODSEKRETARZ STANU

Marta Cienkowska